TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20718
Tarih : 21.10.2026

51755

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, ***Milli Eğitim Bakanı Yusuf Tekin*** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Kürt müziği, yalnızca estetik bir ifade alanı değil; dilin, toplumsal hafızanın, sözlü tarihin, kolektif kimliğin ve kuşaklar arası aktarımın temel taşıyıcılarından biridir. Bu nedenle bir eserin melodisinin, sözlerinin veya köken bilgisinin değiştirilmesi; kaynak halkın veya halkların görünmez kılınmasıyla sonuçlandığında, mesele yalnızca müzik piyasası ya da telif uyuşmazlığı olmaktan çıkar ve kültürel haklar, eşit yurttaşlık, tarihsel adalet ve kamusal hafıza alanlarını ilgilendirir.

Rûdaw'ın 20 Ekim 2026 tarihli haberinde, Diyarbakırlı müzikolog Veysi Varlı'nın 1988'den bu yana yürüttüğü araştırmalarda 28 bin eseri incelediği ve bunların 4.971'inin Türkçeleştirilerek kaynak belirtilmeden yayımlandığını tespit ettiği aktarılmıştır. Varlı, özellikle Kürtçe eserlerin melodilerinin farklı sözlerle yeniden seslendirildiğini; bazı eserlerin başka dillerde de yorumlandığını ve kökenlerinin kayıtlarda belirtilmediğini söylemektedir. Araştırmasında Diyarbakır, Urfa, Antep, Maraş ve Tunceli yörelerine ait eserlerin farklı adlarla kaydedildiğine, bazılarının Kerkük türküsü olarak tanıtıldığına; Celal Güzelses repertuvarındaki kimi eserler ile Hasan Zirek'in eserleri dâhil bazı parçaların Türkçeleştirildiğine dikkat çekmektedir. Varlı, Süryanice, Ermenice, Arapça ve Farsça yorumları da anarak, bir eserin farklı dilde icrası ile kökeninin gizlenmesinin ayrı meseleler olduğunu vurgulamaktadır.

Bu iddialar, öncelikle uzman müzikologlar, arşivciler, dil araştırmacıları, hukukçular ve ilgili kültürel toplulukların temsilcilerinden oluşan bağımsız ve çoğulcu bir kurul tarafından incelenmelidir. Kurul; nota, makam, ritim, ölçü, dans biçimi, söz varyantları, tarihli kayıtlar, plak ve kasetler, radyo arşivleri, derleme defterleri, kişisel koleksiyonlar ve sözlü tanıklıkları karşılaştırmalı biçimde değerlendirmelidir. Bulgular, yöntem ve belirsizlikleriyle birlikte kamuya açık bir envanterde yayımlanmalı; her eser için kaynak, bilinen icracılar, kayıt geçmişi, olası hak sahipleri ve itiraz yolları gösterilmelidir.

Kültürel hegemonya, bir kültürün üretim ve temsil imkânlarının diğer kültürlerin katkılarını görünmezleştirecek biçimde düzenlenmesiyle güçlenir. Kürtçe eserlerin kaynakları belirtilmeden başka bir dilde kayda geçirilmesi iddiaları, bu tarihsel bağlam içinde araştırılmalıdır; fakat her örneğin özgül kanıtları ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde eser sahipliği, icracı hakları, bağlantılı haklar ve kullanım izinleri somut olaya göre incelenmeli; hukuken mümkün hâllerde kayıt bilgilerinin düzeltilmesi, kaynak topluluğun ve derleyicinin belirtilmesi, yanlış atıfların giderilmesi, gelirlerin hak sahiplerine ulaştırılması ve etkili başvuru yolları sağlanmalıdır. Anonim veya ortak miras niteliğindeki eserlerde ise bireysel mülkiyet iddiasıyla topluluğun kültürel katkısı birbirinden ayrılmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı öncülüğünde arşivlerin korunması ve erişime açılması; Adalet Bakanlığınca hak arama yollarının değerlendirilmesi, Millî Eğitim Bakanlığınca müzik ve kültür eğitiminde çoğulcu, kaynak gösteren bir yaklaşımın geliştirilmesi gereklidir. Amaç, geçmişe ilişkin tartışmayı yeni bir dışlama alanına çevirmek değil; kanıta dayalı araştırma, şeffaf kayıt, adil telif ve eşit kültürel temsil ilkelerini kurumsallaştırmaktır. Meclis, Veysi Varlı'nın bulgularını ve diğer araştırmaları bağımsız incelemeye tabi tutmalı; sonuçları doğrultusunda gerekli idari, hukuki ve kültürel adımların atılmasını sağlamalıdır. Kürt müziğinin tarihsel katkılarının doğru biçimde tanınması, kaynakların iadesi ve kültürel asimilasyon uygulamalarının son bulması, demokratik toplumun kültürel çoğulculuğunun yükümlülüğüdür.

Kültürel haklara ilişkin uluslararası ilkeler de halkların kendi kültürel miraslarını yaşatma, aktarma ve görünür kılma imkânlarının korunmasını esas alır. Bu çerçevede devletin görevi, bir kültürel anlatıyı diğerine üstün kılmak değil; araştırma özgürlüğünü, eşit erişimi ve ayrımcılıktan korunmayı güvence altına almaktır. Kamu destekli yayınlarda ve arşiv kataloglarında kaynak bilgisinin bulunması, dijitalleştirilen kayıtların açıklayıcı üst veriyle sunulması ve farklı dillerdeki varyantların karşılaştırılabilmesi önemlidir. Araştırmaya konu eserlerin sahipliği belirlenemediğinde de bu belirsizlik açıkça kaydedilmeli; eserler gelişigüzel biçimde tek bir ulusal kimliğe mal edilmemelidir. Süreç, ilgili sanatçıların ve toplulukların katılımına, erişilebilir başvuru usullerine ve düzenli ilerleme raporlarına dayanmalıdır.

Bu bağlamda;

1. İlkokul, ortaokul ve lise müzik derslerinin öğretim programlarında Kürt müziğine, Kürtçe eserlere ve bu eserlerin tarihsel, yöresel ve kültürel özelliklerine ne ölçüde yer verilmektedir?
2. Müzik ders kitaplarında ve öğretim materyallerinde kullanılan halk ezgilerinin kaynakları, derleyicileri, özgün dilleri ve yöresel kökenleri sistematik biçimde belirtilmekte midir? Bu bilgilerin doğruluğu hangi ölçütlerle denetlenmektedir?
3. Müzikolog Veysi Varlı'nın 28 bin eser üzerinden yaptığı araştırmada 4.971 eserin Türkçeleştirildiğine ve bazılarının kaynak belirtilmeden yayımlandığına ilişkin açıklamaları Bakanlığınızca incelenmiş midir? Bu iddiaların ders kitapları ve eğitim materyalleri bakımından araştırılması planlanmakta mıdır?
4. Halk müziği eserlerinin farklı dillerde yorumlanması ile özgün kültürel kökenlerinin görünmez kılınması arasındaki farkın öğrencilere bilimsel ve çoğulcu bir yaklaşımla aktarılması için öğretim programlarında herhangi bir düzenleme yapılması düşünülmekte midir?

5. Kürt müziği başta olmak üzere Türkiye'deki farklı halkların müzik geleneklerini tarihsel bağlamları, özgün dilleri ve kaynaklarıyla ele alacak ders içerikleri hazırlanması için akademisyenler, müzikologlar ve ilgili kültürel topluluklarla çalışma yürütülecek midir?
6. Ders kitaplarında veya Bakanlıkça önerilen müzik repertuvarında kaynak bilgisi eksik, hatalı ya da tartışmalı olduğu ileri sürülen eserlerin tespit edilmesi hâlinde, bunların bağımsız uzmanlarca incelenmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılması için hangi mekanizmalar bulunmaktadır?
7. Öğretmenlerin Kürt müziği ve diğer kültürel müzik gelenekleri hakkında bilimsel bilgiye erişimini sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim, kaynak rehberi, dijital arşiv veya uzman desteği programları yürütülmekte midir?
8. Eğitim materyallerinde kültürel aidiyetin yanlış aktarılmasının, kaynak halkların tarihsel katkılarının görünmezleşmesine yol açabileceği dikkate alınarak, ders kitaplarının kültürel çoğulculuk ve ayrımcılık karşıtlığı bakımından düzenli olarak değerlendirilmesi planlanmakta mıdır?
9. Kürtçe müzik eserlerinin özgün sözleri, tarihsel kayıtları, farklı dildeki varyantları ve bilinen kaynak kişileri hakkında öğrencilerin ve öğretmenlerin yararlanabileceği erişilebilir, bilimsel ölçütlere dayalı bir dijital eğitim arşivi oluşturulacak mıdır?
10. Müzik eğitiminde kültürel asimilasyonun önlenmesi, farklı halkların müzikal mirasının eşit ve doğru biçimde temsil edilmesi ve doğrulanmış kaynak bilgilerinin eğitim materyallerine yansıtılması amacıyla bir eylem planı hazırlanacak mıdır? Böyle bir planın takvimi, bütçesi ve denetim mekanizması nedir?